

*Tomislav Romić
Igor Sedlanić*

TJELESNI ODGOJ

*Bog je svjetlost
i tame u njemu nema nikakve!
(Iv 1, 5)*

1. UVOD

U povijesnom smislu ovaj rad predstavlja pedagoški obrat u pogledu shvaćanja smisla tjelesnog odgoja, a u kineziološkom smislu predstavlja demisiju kvazipedagoške kineziološke impostacije u odgoj općenito. Na ovaj način omogućava se povijesni kontinuitet tjelesnog odgoja koji uvijek iznova, prateći razvoj humanističkih i prirodnih znanstvenih područja etablira svoj teorijsko-normativni antropološki diskurs i čini ga vrhunskim područjem koje se bavi razvojem specifično čovjekove ontološke strukture, kao i vrhunskom motivacijom čovjeka u smislu angažiranja njegovih sposobnosti, ali uvijek polazeći od bitnog filozofsko-antropološkog određenja i značenja pojma tjelesni odgoj.

Na taj se način pomaže i razvoj kineziologije u Hrvatskoj kao znanstvene discipline koja korespondira s područjem tjelesnog odgoja u smislu koji je naznačen u dijelu koji se bavi kritikom kineziološke kulture.

Dvije su trenutno relevantne definicije ovakvoga tjelesnog odgoja. Jedna se odnosi na tjelesni odgoj kao područje teorije odgoja, a druga na nastavni predmet.

Tjelesni odgoj je univerzalno, sistemsko područje teorije odgoja koje u sebi sublimira trojstveno odgojno načelo u smislu misao, odluka, djelo zakonitosti po kojoj čovjek dovršava svoje tijelo, poosobljuje ga (Tomislav Romić, 2014).

Tomislav Ivančić definira predmet tjelesni odgoj ovako: „Tjelesni odgoj će pokazati čovjekovu sposobnost da napreduje, da bude projekt u duhovnoj i psihofizičkoj dimenziji.“ (Tomislav Ivančić, 2009)

Ako se pažljivije analiziraju definicije onda nam postaje jasno da smo definirajući tjelesni odgoj zapravo definirali čovjeka, naravno ne poistovjetivši definiciju s čovjekom u smislu konačnosti definicije, nego izričući čovjeka kao nedovršeno biće koje uvijek može nadilaziti samoga sebe.

To je ono što se kao bitna novost u području tjelesnog odgoja i njegove primjene afirmira u članku.

2. KRITIKA MRAKOVIĆEVE KINEZIOLOŠKE PREAMBULE

Prof.dr. Miloš Mraković pokušao je konstruirati integralnu znanost o čovjeku (njegovu kretanju) koja u sebi generira znanstvene spoznaje disciplina koje se bave antropologijom u parcijalnom smislu. To generiranje nije puko sumiranje, kako tvrdi Mraković (1994), nego stvaranje suprasumativne znanstvene kategorije. Ta Mrakovićeva materijalistička eklektika zapravo je jedan oblik ideologije materijalizma i pokušaj da se u prostoru prirodnih i društvenih znanosti etablira filozofija materijalizma. Takova supsumacija moguća je donekle u području filozofske antropologije koja pokušava objasniti cjelinu čovjeka preko filozofskih, apstraktnih spoznaja i razultata prirodnih znanosti, čije spoznaje tek u cjelini humanističkog i prirodnoznanstvenog postaju transparentne.

Dakle, mogli bismo konstatirati da možete supsumirati samo ukoliko je širi pojam uzročne prirode, a ne puki korelat. Kretanje definirano u okviru kompetencije kineziologije nije uzrok nego fenomen, posljedica.

Mraković (1994) s pozicije materijalističkog monizma zaključuje da je čovjek jedinstveno biće, ali ne tomistički u *smislu compositio ex anima et corpore i to tako da jedan bitak proizlazi iz nečeg sastavljenog* (H. Burger, 1993), nego u smislu funkcija integralnog sustava osobina i sposobnosti koje su isključivo fiziološko-biomehaničko-anatomsko-psiho-socijalnog reda, jer druge ni ne postoje za materijalizam.

Dakle, Mraković je od konstrukcije *animal rationale* ostavio samo *animal*, previđajući tisuću godina navodnog mraka u razvoju znanosti, točnije preko tisuću godina znanost je za njega statična. Kako navodi Mraković(1994): „S Galenovim (131.-201.g.n.e.) biološkim pristupom kineziologijskim fenomenim praktički prestaje razvoj znanstvene misli. Preko tisuću godina znanost je statična.”

Čovjek se zapita kako danas u vremenu neslućene dinamike znanstvenih otkrića imamo toliko pretilih, nepokretnih, statičnih i kako to da nam kineziologija u svojoj slobodi ne ponudi rješenje tolikih zdravstvenih problema navodno uzrokovanih nekretanjem. Hrvatska je među prvima po pretilosti u Europi, dinamični smo jedino kad treba preko granice. Osjećamo li još uvijek posljedice onih tisuću godina mraka ili smo u zabludi da genijalna znanstvena otkrića mogu riješiti specifične probleme svojstvene samo ČOVJEKU?

I, sasvim otvoreno, nije li šezdeset godina kineziologije u Hrvata, šezdeset godina mraka na području tjelesnog odgoja? Niti jedan znanstveni rad na temu odgoja kao vrhunskog područja na instituciji koja primarno osposobljava ljude za rad u ŠKOLI.

Da je pokret uvjet života svi bi smo se mi brzo pokrenuli, međutim kada od čovjeka ostane samo *animal*, a to znači *pripadnost i povezanost toga bića s drugim živim bićima* (H. Burger, 1993) onda u sljepilu možemo zaključiti tako. Životinja ne može preživjeti bez kretanja, umire, ČOVJEK staje i pored zdravih ruku i nogu, kada

ima od čega, ali nema zašto živjeti. Dostojevski je to izrekao u remek djelu Zločin i kazna: „znaš li ti kako je to nemati kamo poći.”

Ovdje se ne negira kompetencija kineziologije, svatko ima pravo baviti se znanostima u okviru moralnog istraživanja i interpretacije rezultata, ali se ukazuje na ne mogućnost rješavanja problema u smislu da kineziologija s „pola čovjeka“ ne nudi odgovor na pitanje kako premostiti jaz između kretanja i nekretanja.

Kineziologija je kadra „sjedilački način života“ proglasiti kao nešto što je negativno dok su se antropolozi kroz povjest (i oni koji su živjeli u vrijeme „mraka“ i oni novovjekovi koji su ih nasljeđovali) iščuđavali nad tzv. neolitskom revolucijom (H. Burger, 1993), tj. kako navodi Burger, recenzirajući antropologiju P. Teilhard de Chardina, nad svim onim civilizacijskim otkrićima koja su imala za posljedicu (ali i uzrok) sjedilački način života i razvoj kulture. Ta neprestanim negativnim mantranjem zloupotrebljena konstrukcija zapravo predstavlja, ne doslovno nego preneseno, vrhunski evolucijski doseg čovjeka u pogledu razvoja njegovih i samo njemu svojstvenih sposobnosti razmišljanja, umovanja i mudrosti preko kojih je izgradio civilizaciju i kulturu koristeći pri tome u prostoru i vremenu svoje tijelo koje jest čovjek i bez njega čovjeka nema.

3. KRITIKA KINEZIOLOŠKE KULTURE

Steći naviku, vježbati, nije i ne podrazumjeva nešto dobro čak i ako je u onom kibernetičkom, tehničkom, programiranom procesu vrhunsko. Navika je neutralna. Netko tako, vrhunski programirano, može vježbati iz osobnog kompleksa, iz straha od bolesti, pretilosti. Treba razlikovati specifični kontekst u kojemu se odvija odgoj od odgoja u fundamentalnom, organskom smislu i na taj način razlikovati predmet pojedine znanosti. Sve ostale znanosti, pa i kineziologija, proučavaju društveni, psihološki, ekonomski, somatsko medicinski kontekst u kojemu se odgaja ili u kojemu se odgoj događa. Dakle, njihov predmet nije odgoj, nego ono što je sadržano u definiciji dotične znanosti.

Kineziologija je prirodna znanost, nastala u okviru somatsko medicinske prakse kao jedan od suporta fizikalne terapije. Preporučio bih je svakome tko ima problema s lokomotornim sustavom i motoričkom insuficijencijom, pa i svojim učenicima. Dolazimo do pitanja hoćemo li školu pretvoriti u dječji dispanzer ili mjesto gdje treniramo postati vrhunski čovjek unatoč tome što imamo spuštenu stopala ili dijabetes?

Ali vratimo se kineziologiji, popularno zvanom „testiranje mišića“, čija prirodnoznanstvena interpretacija sugerira zaključak da se čovjekovi intelektualni konflikti na somatskoj razini očituju kao slabljenje tijela (Bruce Lipton, 2007). To je kompetencija kineziologije, vrlo velika i važna. Svaka upotreba imena kineziologija

u neke druge svrhe zahtijeva biti označena predznakom kvazi jer najviše šteti kineziologiji samoj. Kineziologija registrira fenomene koji se pojavljuju na somatskoj razini čovjeka, aktualno ih rješava kineziterapijski uklanjajući simptome, ali sugerira uzrok problema na razini na kojoj se pojavljuju intelektualni konflikti. Tim konfliktima ukoliko su uzročna razina bolesti bavi se filozofska antropologija, egzistencijalistička filozofija, antropološka medicina, a terapijski logoterapija i hagioterapija. U tom smislu potpuno je jasno da kineziologija ne nudi odgovor na pitanje kako premostiti jaz između kretanja i nekretanja pa prema tome ne može biti supstratna znanost ničega nego je u znanstvenom smislu dijagnostička, a u praktičnom primjenjena znanost ukoliko antropološki nije kontraindicirana.

Zagovaratelji kineziološke kulture u školi ne nude relevantne argumente osim rada objavljenog na 23. ljetnoj školi kineziologa koji sugerira da bi se naziv tjelesna i zdravstvena kultura trebao zamjeniti nazivom kineziološka kultura zato što: „ kineziološka kultura kao predmet predstavlja gotovo idealnu priliku ne samo za širenje teorijskih poruka o mogućem i potrebnom doprinosu novih znanstvenih spoznaja kineziologije unapređivanju rada na području kineziološke edukacije i kineziološke metodike, nego i kvalitetnijem provođenju nastave kineziološke kulture“ (V.Findak, 2014).

To da će nastava biti kvalitetnija zato što će se zvati kineziološka kultura nije realno, niti se može uzeti u obzir prilikom donošenja odluke o promjeni imena.

Istina je da naziv pojedine znanosti može biti konvencija kompetentnih stručnjaka koji se njome bave, kako tvrdi i Mraković (1994), ali ne mogu pri tome zaboraviti da postoje granice koje pojedina područja ne mogu prelaziti jer na drugim područjima postoje kompetentni stručnjaci za to područje. Kao što dvije države između sebe imaju granice tako i dvije znanstvene kompetencije, što ne znači da nema i ne može biti suradnje, dapače.

Kineziološka edukacija može postojati, ali nije isto što i teorija tjelesnog odgoja kao grana pedagogije.

Predmet kineziološka kultura može postojati, ali nije i ne može biti isto što i predmet tjelesni odgoj.

Bit ću otvoren, razgovarati o tjelesnom odgoju kao o povjesnoj relikviji, koja je stvorila pretpostavke za znanstveno etabliranje kineziologije ravno je znanstvenoj herezi.

U školi je trebalo nastaviti razvijati tjelesni odgoj, a ne zajahati kineziološko edukacijskog trojanskog konja.

4. PEDAGOŠKI PROBLEM

Pedagogija je sa svojim obrazovnim kontekstom iskorištena kao plodno tlo na kojemu su ostale znanosti etablirale i proširivale svoj predmet proučavanja. Jedna od njih je i kineziologija. Ovakav konstrukt nameće se s obzirom na povijesnu činjenicu da su prve visokoškolske, fakultetske institucije na kojima se studirao tjelesni odgoj osnivali doktori medicine, fiziologije, anatomije, biomehanike, psihologije. Kada im je, u današnje vrijeme, odgojni okvir postao suvišan počeli su ukidati fakultete za tjelesni odgoj.

To se, kako se da iščitati između redaka povjesne retrospektive Roberte J. Park (2009) desilo i dešava na sveučilištima u SAD-u. Pedagogija je tražeći „kruha preko pogače“ previdjela zakonitosti čovjeka kao osobe, ili blaže rečeno zanemarila ih zbog povjesnih okolnosti koje nisu poznavale mogućnost spuštanja apstraktnih filozofskih spoznaja na razinu praktičnog života (Tomislav Ivančić, 2008). Taj problem je riješen pojavom antropološke medicine (hagioterapije), pa se konačno može pristupiti sveobuhvatnoj odgojnoj reviziji. Dodajmo ovoj povijesnoj crtici i priču o hercegovačkom fratra kojega je dječak upitao: „Fratre, zašto nosiš brk?“ Ovaj mu je odgovorio neizravno: „Lako je brk nositi, al je teško iza brka stajati“. Hoće reći teško je biti čovjek, daleko najteže, pa stoga treba opravdati dugi pedagoški post i zahvaliti Bogu na ljudima koji iza brka stoje u ova bremenita vremena.

5. ZAKLJUČAK

Ovdje se radi o nadopuni značenja tjelesnog odgoja, čije su pedagoške i metodičke postavke onima koji se njime bave dobro poznate, gdje je makar u grubo omogućen nacrt redimenzioniranja istog koji će se temeljiti na cjelovitom antropološkom pristupu području i predmetu, kojemu je kroz kritički osvrt, košarkaškim riječnikom rečeno, otvoren „ulaz na mala vrata“.

Iz svega proizlazi zaključak da kineziologija predstavlja povjesni diskontinuitet u odnosu na kontinuitet tjelesnog odgoja što je pokazano u djelu koji elaborira nemogućnost kineziologije da premosti jaz između kretanja i ne kretanja (ovdje se ne misli na negiranje kineziologije, nego na pokušaj supstituiranja tjelesnog odgoja kineziološkom edukacijom, što ne negira niti kineziološku edukaciju) koji, to je jasno, nije znanost nego normativna implikacija filozofsko-teološke antropologije, antropologije u odgojnom i medicinskom smislu, teološke u koliko se radi o katoličkom kulturnom i znanstvenom kontekstu na kojemu se temelji europska civilizacija.

6. LITERATURA

1. H. Burger (1993). *Filozofska antropologija*. Zagreb: Naprijed
2. V. Findak (2014). Kineziološka kultura sad ili..., U: *Zbornik radova 23. ljetne škole kineziologa*(ur. V. Findak) pp. 244-248. Poreč: Hrvatski kineziološki savez.
3. Tomislav Ivančić (2008). *Agresivnost i povjerenje*. Zagreb: Teovizija. str 6.
4. Tomislav Ivančić (2009). *Lada*, časopis za promicanje religioznog odgoja i vrednota kršćanske kulture. Glas Koncila. br. 3, str. 2-15.
5. Bruce Lipton (2007). *Biologija vjerovanja, znanstveni dokaz o nadmoći uma nad materijom*. Teledisk.
6. M. Mraković (1994). *Uvod u sistematsku kineziologiju*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu.
7. R. Park, Creating and destroying one of the best departments of physical education, *Chronical of the university of California*, Spring 2009., str. 49-66.
8. Tomislav Romić, Igor Sedlanić (2014). *Antropološko medicinsko određenje odgoja i njegovih fenomena u odnosu na kineziološku paradigmu*. U: *Zbornik radova 23. ljetna škola kineziologa republike Hrvatske* (ur. V. Findak) pp. 593-598. Poreč: Hrvatski kineziološki savez.